Raimo O. Salonen

2.10.2018

Eduskunnan Ympäristövaliokunta

Ympäristövaliokunnan kuulemistilaisuus 3.10.2018

Lausuntopyyntönne: HE 117/2018 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuulluksi ympäristönsuojelulakiin tehtäväksi ehdotetuista muutoksista, joilla pantaisiin kansallisesti täytäntöön uuden päästökattodirektiivin (EU 2016/2284) vaatimukset.

THL:n käsityksen mukaan uusi päästökattodirektiivi täydentää oivallisella tavalla viimeisen runsaan kymmenen vuoden aikana voimaan saatettuja sektorikohtaisia ilmapäästöjen vähennysmääräyksiä (teollisuus, isot ja pienet energialaitokset, tieliikenteen ajoneuvot, työkoneet, laivat, maatalous jne.). Sen lähtökohta aiemmin annettua EU-lainsäädäntöä täydentävänä on tärkeä, sillä siinä jäsenvaltiot voivat itse valita tarvittavat lisäkeinot kaikkien EU-maiden kannalta keskeisille, muutamille ilman epäpuhtauksille (rikkidioksidi, typenoksidit, haihtuvat orgaaniset yhdisteet pl. metaani eli NMVOC, ammoniakki ja pienhiukkaset) määriteltyjen tarkkojen päästövähennysvelvoitteiden saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä. Tämä lähtökohta, päästövähennysten tarkka vuotuinen seuranta ja vähintään neljän vuoden välein tapahtuva raportointi EU-komissiolle, koko EU-alueen päästövähennysten välitarkastelu v. 2025 sekä kohtuullisissa rajoissa sallittavat tilapäiset joustot vuosina 2020-2030 ohjaavat riittävän tiukasti, mutta antavat samalla hieman liikkumatilaa erilaisista maantieteellisistä, taloudellisista ja teknologisista lähtökohdista tuleville jäsenmaille.

Edellä kuvattujen päästövähennysvelvoitteiden soveltamisalaan kuuluvien epäpuhtaus-päästöjen lisäksi uuteen päästökattodirektiiviin sisältyy velvollisuuksia laatia menetelmällisesti yhdenmukaisia päästöinventaarioita ja -ennusteita sekä inventaarioraportteja hiilimonoksidille (CO), raskasmetalleille (Cd, Hg, Pb), pysyville orgaanisille yhdisteille (POP-yhdisteet), hengitettäville hiukkasille (PM10) ja mustalle hiilelle (BC). Näiden päästöjen osalta noudatetaan jo nykyisin YK:n alaisen ilmansaasteiden kaukokulkeutumissopimuksen (UNECE-CLRTAP) pöytäkirjojen raportointivelvoitteita, joten niihin kohdistuva työ ei lisää merkittävästi seurantakustannuksia. Esimerkiksi hengitysteiden soluille myrkyllisten ja syöpävaarallisten polysyklisten aromaattisten hiilivetyjen (PAH) ja mustan hiilen eli noen maantieteellisten ruutupäästöjen, isojen pistelähteiden päästöjen ja taustapitoisuuksien seuranta tarjoaa hyödyllistä euroopanlaajuista tietoa epätäydelliseen palamiseen perustuvien polttoperäisten päästöjen kehityksestä (esim. suurkaupunkien esikaupunkialueiden puun, muun biomassan ja hiilen lämmityskäyttö; vanhojen huonokuntoisten hiilivoimaloiden ja hiiliterästehtaiden poistuminen käytöstä). **Vaikka Maailman terveysjärjestö (WHO) ei ole määritellyt mitään kemiallista hiukkaskoostumusta muita haitallisemmaksi, on olemassa paljon viitteitä siitä, että paikallisesti tai alueellisesti ilmanlaatuun vaikuttavista epätäydellisten polttoprosessien päästöistä, edellä mainittujen lisäksi muun muassa metsä- ja maastopaloista sekä raakaöljyn tai raskaan polttoöljyn poltosta, syntyy monella tavalla voimakkaasti haitallisia pienhiukkasia.**

Raimo O. Salonen

2.10.2018

THL:n mielestä on hyvä, että uuden päästökattodirektiivin (EU 2016/2284) määräykset ja kansallisten päästövähennysten seuranta (prosentuaalinen vähennys vuoteen 2005 verrattuna, lineaarinen aleneva trendi tavoitteena vv. 2020-2030) ovat selkeämmät ja tiukemmat kuin ensimmäisessä päästökattodirektiivissä (2001/81/EY). Ympäristöministeriön taustamuistiossa on kuvattu ja perusteltu hyvin uusien määräysten tuomat velvoitteet ja niistä syntyvät tarpeet tehdä muutoksia nykyiseen ympäristönsuojelulakiin (2014/527). Myös vaikutukset eri viranomaistahojen toimintaan sekä siitä aiheutuvat kustannukset on kerrottu selkeästi. **Lisäksi kansanterveydellisiä hyötyjä tarkastellaan hyvin mukaan lukien ensi kertaa IHKU-mallilla lasketut karkeat arviot päästövähennyksistä seuraavien suorien ja epäsuorien terveyshyötyjen taloudellisesta arvosta, joka osoittautuu varsin merkittäväksi (0,3 – 1,2 miljardia euroa vuodessa).** Suomen kansalliseen ympäristönsuojelulakiin tehtävät muutokset ovat selkeitä eikä THL näe mitään estettä sille, että tässä isossa laissa käytettäisiin paljon yksityiskohtia sisältävien määräysten yhteydessä viittausmenettelyä erityisesti uuden päästökattodirektiivin (EU 2016/2284) liitteisiin.

Suomi saavuttanee suurimman osan uuden päästökattodirektiivin edellyttämistä päästövähennyksistä vuoteen 2030 mennessä jo päätettyjen sektorikohtaisten päästövähennystoimien sekä kansallisesti päätettyjen energia- ja ilmastotoimien avulla. Näin ollen vain vähän kansallisesti päätettäviä lisätoimia tultaisiin todennäköisesti tarvitsemaan näiden vähimmäistavoitteiden saavuttamiseen. **Ympäristöministeriön taustamuistiossa tuodaan ansiokkaasti esille, että EU:n asettama tavoite WHO:n vuosiohjearvon ($PM_{2.5}$ 10 µg/m^3) alittamisesta ei poista ulkoilman pienhiukkasiin liittyviä monia terveysriskejä, koska riskeille ei ole voitu määrittää turvallisia kynnyspitoisuusarvoja.** Vakavia terveyshaittoja, mukaan lukien ennenaikaisia sydän-, verisuoni- ja hengityssairaiden kuolemia, on osoitettu esiintyvän WHO:n vuosiohjearvoa pienempien pienhiukkaspitoisuuksien ympäristöissä vuosia–vuosikymmeniä kestäneiden altistumisten seurauksena. Lisäksi muistiossa otetaan esiin perustuslakiin kirjattu pyrkimys turvata jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. **THL kannattaa ympäristöministeriön perustelumuistiossa esitettyä näkemystä siitä, että vaatimus ympäristön terveellisyydestä on ymmärrettävä laajasti. Ihmisten elinympäristön tulee olla sillä tavoin elinkelpoinen, ettei sen tila aiheuta välittömästi tai välillisesti ihmisille sairastumisriskiä ja lisäksi ainakin tietynasteinen ympäristön viihtyisyys pitää huomioida osana terveellisyyttä.** Kansallisen ilmansuojeluohjelman laatimisessa, johon THL:nkin edustaja osallistuu, on ensiarvoisen tärkeää pohtia sopivia toimia **Suomen kansallisiin erityispiirteisiin liittyvien, eurooppalaisittain kohtuuttoman suurten puun pienpolton hiukkaspäästöjen vähentämiseksi.** Toinen merkittävä, suurta ihmismäärää matalalta päästökorkeudelta hiukkasmaisille epäpuhtauksille altistava päästölähde, johon uusi päästökattodirektiivi tai aiemmat sektorikohtaiset päästövähennysmääräykset eivät puutu, on **autoliikenteen tuottama katupöly. Mittavista, 5-10 vuotta kestävistä kaupunkirakenteen tiivistämishankkeista** on hiljattain muodostunut uudenlainen, alueella jo asuvaa väestöä pitkäaikaisesti työkoneiden ja työmaaliikenteen pakokaasuille ja rakentamisprosessien pölyille altistava päästölähde.

Pääjohtaja — Juhani Eskola

Johtaja — Mika Salminen